

REPUBLIKA SRBIJA
NARODNA SKUPŠTINA
Sektor za zakonodavstvo
Biblioteka Narodne skupštine

Tema: REKA DUNAV I DUNAVSKA STRATEGIJA

Datum: 08/03/2012

Br.: 01/12

Ovo istraživanje je urađeno u Biblioteci Narodne skupštine za potrebe rada narodnih poslanika i Službe Narodne skupštine. Za više informacija molimo da nas kontaktirate putem telefona 3026-532 i el. pošte istrazivanja@parlament.rs. Istraživanja koja se pripremaju u Biblioteci Narodne skupštine ne odražavaju zvanični stav Narodne skupštine Republike Srbije.

SADRŽAJ

UVOD	3
DUNAVSKA KOMISIJA	5
REPUBLIKA SRBIJA I DUNAVSKA STRATEGIJA	7
SAOPŠTENJE KOMISIJE EVROPSKOM PARLAMENTU, EVROPSKOM SAVETU, EVROPSKOM SOCIO-EKONOMSKOM KOMITETU I REGIONALNOM KOMITETU	14
O STRATEGIJI EU	25

UVOD

Reka Dunav je najveća međunarodna reka Evrope, po veličini druga međunarodna reka u svetu, jedna od važnih saobraćajnih arterija srednje Evrope. U početku 19. veka Austrija je imala monopol plovidbe na srednjem Dunavu, dok je Turska držala ušće na koje je pretendovala Rusija. Interes tih dveju sila uticao je da Bečki kongres nije doneo posebna pravila o primeni opštih načela slobode plovidbe Dunavom. Austrija i Rusija zaključile su 25. juna 1840. godine ugovor kojim je proglašena slobodna plovidba celim tokom Dunava, uz ograničenja pravila Bečkog kongresa "u pogledu trgovine". U praksi, međutim, ovaj ugovor nije mnogo značio.

Od stvarnog značaja bio je Pariski ugovor o miru od 30. marta 1856. godine (čl. 15-20.), zaključen posle poraza Rusije u Krimskom ratu kojim je predviđeno da će se načela Bečkog kongresa primeniti i na Dunav i njegovo ušće.

Obrazovane su dve komisije: Evropska (Austrija, Francuska, Pruska, Rusija, Sardinija, Turska i Velika Britanija – sve potpisnice ugovora od kojih većina nepribrežne države), koja je bila zamišljena kao privremeno telo koje će upravljati ušćem, i Obalska komisija (Austrija, Turska, Bavarska, Vitenberg, Srbija, Vlaška i Moldavija – sve pribrežne države, od kojih su poslednje tri kao vazalne kneževine, bile zastupljene preko komesara), koja je bila predviđena da reguliše plovidbu na ostalom delu Dunava i vremenom preuzme funkcije Evropske komisije, kada ona prestane sa radom. To je značilo učvršćivanje nepribrežnih imperijalističkih država na Dunavu.

Obalska komisija sastavila je 1857. godine akt o regulisanju plovidbe Dunavom sa ciljem da oslabi uticaj nepribrežnih država. Ovome su se suprotstavile Engleska i Francuska.

Evropska komisija obrazovana na vreme od pet godina postepeno se pretvarala u stalni organ velikih sila što je produživanjem mandata bila sve do početka Prvog svetskog rata.

Godine 1865. ona donosi Akt o plovidbi, koji usvajaju sve potpisnice Pariskog ugovora.

Berlinski kongres (1878. godine) unosi nova značajna pravila u regulisanju plovidbe.

Nadležnost Evropske komisije proširena je na ceo sektor donjeg Dunava i izričito je priznata njena nezavisnost od teritorijalne vlasti.

Austrougarska je dobila koncesiju da prokopa kanal u Đerdapu (prokopavanje Sipskog kanala završeno je 1896. godine). Londonska konferencija 1883. godine proširila je nadležnost Evropske komisije na sektor od Galca do Braile. Rumuniji i Srbiji, iako tada nezavisnim pribrežnim državama, nije dozvoljeno da učestvuju na konferenciji sa odlučujućim glasom. Protivrečnosti velikih sila povećavaju se u vezi sa rastućim interesima ujedinjene Nemačke krajem 19. veka.

Versajskim sistemom mirovnih ugovora Dunav je proglašen međunarodnom rekam od Ulma do mora, zajedno sa pritokama koje služe dvema državama ili većem broju država i kanalima koji ih

povezuju; sloboda plovidbe proglašena je i za nepribrežne države. Deo Dunava od Ulma do Braile dat je na nadležnost novoosnovanoj Međunarodnoj Dunavskoj komisiji, a ostali deo Dunava (od Braile do mora) ostavljen je u nadležnosti ranije Evropske komisije. Na taj način nije stvorena jedinstvena rečna komisija, kao što je to urađeno kod ostalih međunarodnih reka, i time su velike sile uspele da zadrže isključivi uticaj na ušću Dunava da bi se mešale u rad pribrežnih država u pogledu regulisanja plovidbe na ostalom delu. Pošto su pobeđene sile izbačene iz Evropske komisije, ona se svela na Veliku Britaniju, Francusku, Italiju i Rumuniju. Imperijalističke sile su prodrle i u Međunarodnu Dunavsku komisiju. Na međunarodnoj konferenciji u Parizu 1921. godine donesen je konačni Statut Dunava, koji predstavlja konsakraciju pravila Versajskog sistema i učvršćenje uticaja nepribrežnih imperijalističkih sila (internacionalizovani su plovni delovi Dunavskih pritoka: Češke Morave, Taje, Drave, Tise i Moriša). Rumunija je odbila da prizna nadležnost Evropske komisije od Galca do Braile; posle dužeg sporenja pitanje je privremeno rešio Semerinški modus vivendi od 25. juna 1933. godine, a pet godina kasnije Sinajskim sporazumom (sporazum Rumunije sa Velikom Britanijom i Francuskom od 18. avgusta 1938. godine).

Bukureškim ugovorom od 1. marta 1939. godine Nemačka je primljena za člana Evropske komisije, iako je Hitler 1936. godine jednostrano otkazao Ugovor o Dunavu. U cilju ostvarivanja dominacije Nemačke na Dunavu sazvana je septembra 1940. godine međunarodna konferencija u Beču koja je donela nova pravila o regulisanju plovidbe Dunavom.

Posle Drugog svetskog rata borba velikih sila i pribrežnih država oko uticaja na regulisanje plovidbe Dunavom došla je ponovo do izražaja u novim uslovima međunarodnih odnosa.

Pariskim ugovorom o miru 1947. godine predviđeno je sazivanje konferencije na kojoj će se rešiti dalji režim Dunava. Tako je Jugoslavija, po ovlašćenju velikih sila sazvala Beogradsku konferenciju 30. juna 1948. godine na kojoj je usvojena Dunavska konvencija 18. avgusta, na kojoj je kao osnovni cilj istaknuto "osiguranje slobodne plovidbe Dunavom u skladu sa interesima i suverenim pravima podunavskih zemalja i učvršćivanje ekonomskih i kulturnih veza kako između samih podunavskih zemalja tako i sa drugim zemljama". Prvi put je organizovana jedinstvena komisija za ceo rečni tok čije su članice isključivo pribrežne države. Pravila o režimu plovidbe donosila je svaka pribrežna država posebno za svoj sektor Dunava, s tim što mora voditi računa o osnovnim pravilima koje donosi Dunavska komisija čije je sedište u Budimpešti.

Prvo zasedanje Dunavske komisije održano je 11. novembra 1949. godine u Galcu. Na devetom zasedanju 1953. godine prihvaćen je jugoslovenski predlog o izmeni poslovnika Komisije kojim je uvedeno ravnopravno kolegijalno rešavanje u Komisiji. Jugoslavija je ratifikovala Konvenciju o privilegijama i imunitetima Dunavske komisije. Pravilnik o plovidbi Dunavom usvojen je 1951, a dopunjen 1955. godine.¹

¹ Pravna enciklopedija. Beograd: Savremena administracija; 1979. str. 275- 276.

DUNAVSKA KOMISIJA

Dunavska Komisija je međunarodna, međuvladina organizacija, uspostavljena Konvencijom koja se odnosila na režim plovidbe na Dunavu i koja je potpisana 18.08.1948. u Beogradu.

Primarni zadaci Dunavske Komisije su aktivnosti koje se odnose na zakonske odredbe i razvoj slobodne dunavske plovidbe komercijalnih tokova pod zastavama, u skladu sa interesima i suverenitetom zemalja potpisnica Beogradske Konvencije, kao i ojačanje i razvoj ekonomskih i kulturnih odnosa pomenutih zemalja i istih zemalja sa trećim zemljama.

Države članice Dunavske Komisije su Republika Austrija, Republika Bugarska, Republika Mađarska, Savezna Republika Nemačka, Republika Moldavija, Ruska Federacija, Rumunija, Republika Srbija, Republika Slovačka, Ukrajina i Republika Hrvatska

Od 1954. godine sedište Komisije je u Budimpešti. Zvanični jezici Dunavske Komisije su nemački, ruski i francuski.

Dunavska Komisija svoj rad zasniva na širokom istorijskom iskustvu kontrole plovidbe međunarodnim rekama Evrope i najboljim postupcima drugih komisija međunarodnih reka, uključujući i Evropsku Dunavsku Komisiju, uspostavljenu Pariskim Mirovnim sporazumom 1856.godine.

Vizija Dunavske Komisije je povezana sa stvaranjem jedinstvenog plovidbenog sistema kopnenih reka Evrope. Vodeći računa o prethodno pomenutim prioritetima, aktivnosti Komisije su orijentisane na ujedinjeno i prema zakonskim odredbama uzajamno priznanje regulatornih dokumenata, neophodnih za plovidbu na Dunavu i drugim delovima jedinstvenog plovidbenog sistema, doprinos poboljšanju uslova i bezbednosti plovidbe, stvaranju zahteva za integraciju Dunava u Evropski sistem po obimu značajnog transportnog koridora.

Kako bi ostvarila pomenutu integraciju, Komisija aktivno saraduje sa značajnim međunarodnim telima koja se bave različitim pitanjima transporta kopnenim rekama, kao što su Evropska Ekonomska Komisija Ujedinjenih Nacija, Centralna komisija za plovidbu na Roni, Evropska Komisija i dr.

S ciljem jačanja uloge Dunavske Komisije u međunarodnoj saradnji na polju kopnene plovidbe, države članice Beogradske Konvencije planiraju modernizaciju Komisije, sticanjem većeg uticaja i novih funkcija, kao i proširenjem kruga članica, što će biti moguće kada se tekući proces revizije Konvencije završi. Francuska, Turska i Evropska Zajednica su izrazile odlučnost da postanu članice modernizovane Dunavske Komisije.²

Pored Dunavske komisije formirana je i Međunarodna komisija za zaštitu reke Dunav (The International Commission for the Protection of the Danube River (ICPDR) sačinjena od

² http://www.danubecommission.org/index.php/en_US/welcome

<http://www.icpdr.org/>

<http://www.icpdr.org/icpdr-pages/drpc.htm>

<http://www.plovput.rs>

predstavnik 13 zemalja podunavskog regiona. Misija ove komisije je da promoviše i koordinira održivo i integralno upravljanje vodama, uključujući i zaštitu, poboljšanje i racionalnu upotrebu voda u cilju dobrobiti zemalja dunavskog sliva i njihovih stanovnika. Tadašnja Savezna Republika Jugoslavija je 30. januara 2003. godine ratifikovala Konvenciju o zaštiti reke Dunav, a punopravni član Međunarodne komisije za zaštitu reke Dunav postala je 19. avgusta 2003. godine.

Inače konvencija je podpisana 29. juna 1994. godine u Sofiji, a stupila je na snagu oktobra 1998. godine kada je ratifikovana od strane devet članica (od 11 članica tada).

REPUBLIKA SRBIJA I DUNAVSKA STRATEGIJA

Vlada Republike Srbije je 24. septembra 2009. godine donela odluku o formiranju Radne grupe za saradnju sa EU u Podunavlju, u koju je bilo uključeno deset ministarstava, predstavnici Vlade Autonomne pokrajine Vojvodine i Kancelarije za evropske integracije. Radna grupa je održala sedam sastanaka čiji je rezultat dokument POZICIJA REPUBLIKE SRBIJE ZA UČEŠĆE U IZRADI SVEOBUHVAATNE STRATEGIJE EVROPSKE UNIJE ZA REGION DUNAVA, koji je Vlada utvrdila 10. juna 2010.godine.³

Geografske karakteristike

U našoj zemlji, reka Dunav protiče u dužini od 588 km i plovna je celim svojim tokom od 1433. pl. km (Bezdan) do 845. pl km (Prahovo). U slivu Dunava u našoj zemlji nalazi se 390 zaštićenih područja od posebnog nacionalnog i međunarodnog značaja. U priobalju su podignuti neki od najlepših gradova Starog kontinenta i izgrađeno mnoštvo pristaništa, mostova i brana, utvrđeno je nekoliko nacionalnih parkova i izgrađen čitav niz odmarališta, ali i privrednih i infrastrukturnih objekata koji su, nažalost, ozbiljno ugrozili biosistem ove reke. Pored toga, na samom Dunavu i u blizini reke nalazi se veći broj vitalnih privrednih i drugih objekata od posebnog društvenog značaja, usled čega je ona izuzetno značajna sa aspekta bezbednosti. Takođe, duž same reke nalaze se i arheološka nalazišta: neolitska – Starčevo, Vinča, Lepenski vir; Rimski drum na Đerdapu i mnoga rimska utvrđenja; Srednjevekovna - Smederevo, Golubac, Vratna i ostaci turskog fertislama kod Kladova i Rimske tvrđave.

Značaj učešća Republike Srbije u izradi Zajedničke sveobuhvatne strategije za zemlje dunavskog sliva

Republika Srbija ima veliki značaj u budućem ostvarivanju ciljeva Zajedničke sveobuhvatne strategije za zemlje dunavskog sliva (u daljem tekstu: Strategija). Uključivanjem Republike Srbije u izradu ove strategije i njenom kasnijom primenom, doprineće se: jačanju ekonomije, integraciji sektorskih politika Republike Srbije u razvojne planove EU, pospešivanju bilateralne i multilateralne saradnje Republike Srbije sa svim zemljama dunavskog sliva. Svojim učešćem u procesu izrade i kasnijom primenom Strategije, Republika Srbija potvrđuje svoje strateško opredeljenje za punopravno članstvo u Evropskoj uniji.

Vizija: Bezbedan Dunav povezuje narode i države i doprinosi njihovom sveukupnom razvoju.

Opšti cilj: Korišćenje potencijala Dunava kao značajnog resursa za održivi razvoj Republike Srbije.

Specifični ciljevi:

³ http://www.srbija.gov.rs/vesti/dokumenti_sekcija.php?id=126300

<http://www.dunavskastrategija.rs/sr/?p=31>

1. Uspostavljanje sistema bezbedne plovidbe i afirmacija principa vladavine prava duž čitavog toka Dunava;
2. Razvoj transporta, energetike i informaciono-komunikacionih tehnologija (IKT) duž čitavog toka Dunava;
3. Zaštita životne sredine i održivo korišćenje prirodnog bogatstva u slivu reke Dunav;
4. Ekonomski razvoj i jačanje regionalne saradnje i partnerstva u regionu Podunavlja;
5. Stvaranje ekonomije znanja kroz saradnju u regionu Podunavlja i aktivna uloga nauke u postizanju ciljeva Strategije.

Kao prioritetne aktivnosti u oblasti sigurnosti plovidbe Dunavom utvrđuju se:

- Adekvatno opremanje stanica granične policije za obezbeđenje državne granice na Dunavu;
- Formiranje samostalne jedinice MUP-a (ili u okviru Uprave granične policije) čija bi nadležnost bila – sigurnost međunarodnog vodnog puta – reke Dunav;
- Neophodnost uspostavljanja jedinstvene evidencije, u okviru Rečnih informacionih servisa: o pravnim licima, plovilima i bezbednosno interesantnim licima, kao i evidencije o kretanju plovila, tereta i putnika u cilju efikasnijeg sprečavanja i suzbijanja krivičnih dela, pre svega krijumčarenja i nedozvoljene trgovine;
- Neophodnost stvaranja uslova za prevoz, pretovar, skladištenje i veštačenje oduzete robe koja je krijumčarena, kao i uslova za adekvatan smeštaj privremeno oduzetih plovila, namenjenih krijumčarenju i nedozvoljenoj trgovini;
- Pokretanje inicijative, u saradnji sa zemljama u regionu i evropskim partnerima, da Beograd bude sedište Regionalnog centra za saradnju u domenu borbe protiv kriminala duž toka reke Dunav;
- Puna primena Strategije za integrisano upravljanje granicom kroz unapređenje koordinacije službi na državnoj granici.

Kao prioritetne aktivnosti u oblasti zaštite od poplava i sprečavanje prekograničnih tehničko-tehnoloških plovidbenih akcidenata na Dunavu utvrđuju se:

- Uređenje jedinstvenog sistema za rano upozorenje;
- Saradnja i zajedničko delovanje u zaštiti od poplava;
- Utvrđivanje standardnih operativnih procedura za zajedničko delovanje u slučaju prekograničnih tehničko-tehnoloških plovidbenih akcidenata;
- Zajednička obuka i formiranje zajedničkih operativnih timova;
- Pružanje pomoći u otklanjanju i saniranju posledica.

Kao prioritetne aktivnosti u oblasti transporta Dunavom utvrđuju se:

- Usvajanje adekvatnog strateškog i zakonskog okvira u oblasti vodnog transporta u skladu sa evropskim standardima i praksom;
- Postizanje neophodnih uslova za nesmetanu plovidbu, kroz uspostavljanje propisanih gabarita plovnog puta na kritičnim sektorima;
- Uklanjanje neeksplozivnih ubojnih sredstava i potopljenih objekata iz Drugog svetskog rata i NATO intervencije na čitavom toku Dunava;
- Uspostavljanje pune kontrole saobraćaja na Dunavu kroz razvoj Rečnih informacionih servisa (River Information Services-RIS) i Sistema za upravljanje brodskim saobraćajem (Vessel Traffic Services-VTC);

- Formiranje lučke uprave kao državnog regulatornog tela u oblasti lučkog poslovanja sa zadatkom izrade Strategije razvoja luka i pristaništa i podizanja efikasnosti rada luka kao potencijalnih multimodalnih čvorišta;
- Podizanje nivoa tehničke opremljenosti lučkih kapetanija i posledično kvalitetnije obavljanje inspeksijskih poslova bezbednosti plovidbe;
- Dovršetak izgradnje autoputa na Koridoru 10, kao i drugih drumskih pravaca koji obezbeđuju bolju saobraćajnu dostupnost i vezu sa terminalima;
- Rekonstrukcija, revitalizacija i modernizacija železničke mreže i terminala koji gravitiraju Dunavu;
- Formiranje agencije za promociju i razvoj vodnog saobraćaja;
- Uspostavljanje moderne infrastrukture za snabdevanje brodova pogonskim gorivom, vodom, kao i uslugom izuzimanja broskog otpada;
- Unapređenje nivoa tehničkih uslova kanalske plovidbe i razmatranje mogućnosti otvaranja kanala za slobodnu međunarodnu plovidbu.

Razvoj intermodalnog transporta

- Definisane lokacije, izgradnja i stavljanje u funkciju savremenih terminala i logističkih centara;
- Dovršetak izgradnje autoputa u Koridoru 10, kao i drugih drumskih pravaca i obilaznica koji obezbeđuju bolju saobraćajnu dostupnost i vezu sa terminalima;
- Rekonstrukcija, revitalizacija i modernizacija železničke mreže i terminala koji gravitiraju Dunavu;

Prilikom razmatranja pogodnih lokacija za inicijalni razvoj terminala, u skladu sa praksom i zahtevima EU, treba voditi računa o:

- a) Blizini glavnog izvora kontenerizovane robe i logističkih centara;
- b) Ujednačenosti tokova u uvozu/izvozu;
- v) Korišćenju postojeće infrastrukture i kapaciteta;
- g) Vezama sa železničkom, drumskom i rečnom mrežom (Pan-Evropski koridori 7 i 10) i dr.

Razvoj energetske sistema

U Podunavlju su smešteni najveći energetske kapaciteti Republike Srbije, kao i značajne količine mineralnih sirovina, pre svega lignita. Najveću količinu električne energije proizvode termo i hidroelektrane, dok je učešće kombinovanih elektrana malo. Sa izuzetkom hidropotencijala, ostali vidovi obnovljive energije su slabo iskorišćeni. Kroz Podunavlje prolaze gasovodi visokog pritiska, kao i deo Jadranskog naftovoda. Izgradnja produktovoda je u planu. Na pomenutom području se nalaze i jedine dve rafinerije u Republici Srbiji, kao i skladište nafte i gasa. U periodu nakon 2000. godine prioritet je dat revitalizaciji i rekonstrukciji postojećih postrojenja, kao i širenju distributivne mreže.

Ulaganja u tehnološku modernizaciju postojećih i izgradnju novih energetske izvora i objekata, uključujući i one koji koriste hidropotencijal reke Dunav, jedan su najvažnijih prioriteta Strategije razvoja energetike Republike Srbije do 2015. godine. Realizacija strategije treba da omogući uspostavljanje kvalitativno novih uslova rada, poslovanja i razvoja proizvodnog sektora i sektora potrošnje energije, koji će podsticajno delovati na održivi privredno-ekonomski razvoj zemlje, zaštitu životne sredine i međunarodne integracije.

Stoga se kao prioritetne aktivnosti u oblasti razvoja energetskog sistema na Dunavu utvrđuju:

- Dalja modernizacija i povećanje kapaciteta termoelektrana (TE „Nikola Tesla“ B, TE „Kolubara“, TE „Kostolac“), kao i remont hidroelektrana „Đerdap I“ i „Đerdap II“;
- Jačanje i razvoj integrisanog energetskog sistema kroz izgradnju dve hidroelektrane: reverzibilne hidroelektrane „Đerdap III“ i hidroelektrane snage između 10 i 50 MW na lokaciji Novi Sad;
- Identifikacija potencijala geografskog područja reke Dunav i njene bliže okoline za korišćenje drugih obnovljivih izvora energije osim hidroenergije;
- Rehabilitacija i širenje distributivne gasne mreže, kao i završetak izgradnje skladišta gasa „Banatski Dvor“;
- Izgradnja dela Panevropskog naftovoda (PEOP) na trasi kroz Republiku Srbiju (Bela Crkva – Pančevo – Novi Sad – granica sa Republikom Hrvatskom);
- Izgradnja sistema produktovoda (Pančevo – Novi Sad - Sombor, Pančevo – Beograd, Pančevo – Smederevo – Jagodina - Niš);
- Podsticanje energetske efikasnosti.

Zaštita životne sredine i održivo korišćenje prirodnog bogatstva u slivu reke Dunav

Ispunjenje zahteva i zadovoljavanje standarda Evropske unije u oblasti voda je jedan od prioriteta naše zemlje i važan uslov u procesu evropskih integracija. Jedna od aktivnosti koja vodi ka usaglašavanju sa evropskim standardima je i primena Okvirne direktive o vodama EU (*Water Framework Directive - Directive of European Parliament and of the Council 2000/60/EC – Establishing a Framework for Community Action in the Field of Water Policy*), Direktive o gradskim otpadnim vodama EU (*Urban Waste Water Directive - Council Directive 91/271/EEC concerning urban waste water treatment*) i Nitratne direktive EU (*Nitrate - Council Directive 91/676/EEC concerning the pollution of water from agricultural sources*) posebno kroz saradnju u okviru aktivnosti ICPDR-a. Republika Srbija je 2003. godine stupila u članstvo Međunarodne komisije za zaštitu reke Dunava (ICPDR), čime je prihvatila obavezu implementacije delova Okvirne direktive o vodama bez obzira što nije zemlja članica EU. Osnovna delatnost sektora voda jeste integralno upravljanje vodama, kojim se ostvaruje plansko korišćenje vodnih resursa: snabdevanje vodom stanovništva i industrije, navodnjavanje, hidroenergetika, adekvatna zaštita njihovog kvaliteta i zaštita od štetnog delovanja voda, odbrana od poplava, zaštita od erozije i bujica, odvodnjavanje. ICPDR je u decembru 2009. godine usvojio Plan upravljanja slivom reke Dunav sa programom mera, kojim su se države članice obavezale da u periodu do 2015. godine realizuju donete mere.

Ekonomski razvoj i jačanje regionalne saradnje i partnerstva u regionu Podunavlja

Razvoj turizma

Strategija razvoja turizma Republike Srbije predstavlja osnovni strateški okvir za razvoj turizma u Republici Srbiji i ima za cilj stvaranje uslova za definisanje kvalitetnog turističkog prostora i jedinstvenog turističkog proizvoda kao pretpostavke za pozicioniranje Republike Srbije na međunarodnom turističkom tržištu. Strategija razvoja turizma Srbije posebnu pažnju posvećuje promociji Dunava, čija se realizacija vrši kroz do sada urađenih 14 master planova, od kojih se na Dunav odnose 4 master plana iz kojih su proistekli predloženi prioritetni projekti.

Stvaranje ekonomije znanja kroz saradnju u regionu Podunavlja i aktivna uloga nauke u postizanju ciljeva Strategije

Stvaranje ekonomije znanja kroz saradnju u regionu Podunavlja

Strategija naučnog i tehnološkog razvoja Republike Srbije u periodu od 2010. do 2015. godine je strateški osnov razvoja nauke u našoj zemlji u narednom petogodišnjem periodu. Vizija ove strategije je Republika Srbija kao inovativna zemlja u kojoj naučnici dostižu evropske standarde, doprinose ukupnom nivou znanja društva i unapređuju tehnološki razvoj privrede. Ovim dokumentom, definišu se nacionalni naučni prioriteti i definišu mere za stimulisanje transfera tehnologija, podsticanje inovacija, uvezivanje nacionalnog inovacionog sistema, sve s ciljem razvoja društva i ekonomije zasnovanih na znanju.

Slični ciljevi postavljeni su i u strateškim dokumentima drugih zemalja Podunavlja, pa se postizanje ovih ciljeva može ubrzati kroz jačanje regionane saradnje u ovim oblastima. Univerzitet u Beogradu i Univerzitet u Novom Sadu su već duže vreme članice Dunavske rektorske konferencije koja je osnovana 1983. godine i koja okuplja skoro 50 najznačajnijih univerziteta iz ovog regiona. Na poslednjem okupljanju, članice Dunavske rektorske konferencije su, potpisivanjem Novosadske deklaracije, iskazale izuzetno interesovanje za učešće u formiranju Strategije i realizaciji ciljeva Strategije.⁴

Prvi nacrt strategije EU sa akcionim planom je interno prezentovan zemljama koje učestvuju u njegovoj izradi, a organizovane su bilateralne konsultacije sa svakom podunavskom zemljom pojedinačno.

Konferencija u Ulmu (Nemačka), koja je održana 1. i 2. februara 2010. godine, bila je prva velika konferencija posvećena strategiji. Na njoj su promovisane i dve ideje Srbije: Dunavski samit mladih za vreme EXIT festivala i konferencija o finansiranju projekata Dunavske strategije na jesen u Beogradu.

⁴ <http://www.dunavskastrategija.rs/sr/?p=3>

http://www.media.srbija.gov.rs/medsrp/dokumenti/pozicija_srbije_u_izradi_strategije_eu_za_dunav-dopunjeno-izmenjeno_cyr.doc

<http://www.emins.org/sr/aktivnosti/projekti/dunav/index.html>

http://www.emins.org/sr/aktivnosti/projekti/dunav/o_dunavu.pdf

http://www.mfa.gov.hu/kum/en/bal/actualities/spokesman_statements/20100225_duna_csucs.htm

http://www.rtv.rs/sr_lat/vojvodina/srbiji-i-hrvatskoj-vazna-uloga-u-okviru-dunavske-strategije_237227.html

Ove, ali i druge inicijative Republike Srbije, bile su prezentovane i na ostalim međunarodnim dunavskim konferencijama: 25. i 26. februara 2010. godine u Budimpešti (Mađarska), 19. i 21. aprila 2010. godine u Beču (Austrija) i Bratislavi (Slovačka), 10. i 11. maja 2010. godine u gradu Ruse (Bugarska) i od 9. do 11. juna 2010. godine u Konstanci (Rumunija).⁵ Evropska komisija se u izradi ove strategije do sada pridržavala tri principa: da neće biti dozvoljeno kreiranje novih zakonskih okvira, novih institucija, niti će biti obezbeđena dodatna finansijska sredstva za ovu inicijativu, kako bi se na najbolji način iskoristili postojeći resursi.

Održane konferencije u Republici Srbiji tokom 2011. godine

Dunavska strategija - ideje i projekti, 30. mart, Beograd

- Božidar Đelić, potpredsednik Vlade Republike Srbije za evropske integracije i predsednik Radne grupe za saradnju Republike Srbije sa Evropskom unijom u Podunavlju: [Dunavska strategija - ideje i projekti](#)
- Ognjen Mirić, savetnik potpredsednika Vlade Republike Srbije za evropske integracije i koordinator za fondove EU: [Nacionalni program IPA 2011. i Dunav](#)
- Sanda Šimić, Ministarstvo finansija: [Programi prekogranične saradnje i Dunavska strategija - mogućnosti finansiranja projekata](#)
- Žaneta Ostojić-Barjaktarević, Direkcija za unutrašnje plovne puteve Plovput: [Prioritetni projekti na reci Dunav u Srbiji](#)
- Goran Petković, državni sekretar za turizam Ministarstva ekonomije i regionalnog razvoja: [Razvoj turizma u regionu Dunava](#)

Dunavska strategija i ekonomija znanja, 6. april, Beograd

- Božidar Đelić, potpredsednik Vlade Republike Srbije za evropske integracije i predsednik Radne grupe za saradnju Republike Srbije sa Evropskom unijom u Podunavlju: [Dunavska strategija i ekonomija znanja](#),
- Prof. dr Milan Dimkić, generalni direktor Instituta "Jaroslav Černi": [Zaštita životne sredine i održivo korišćenje prirodnog bogatstva u slivu reke Dunav](#),
- Prof. dr Nada Dragović, pomoćnik ministra za prosvetu i nauku Srbije: [Stvaranje ekonomije znanja kroz saradnju u regionu Podunavlja i aktivna uloga nauke u postizanju ciljeva Strategije](#).

Konferencija sa NVO sektorom, 7. maj, Beograd

⁵ Više informacija o ovim konferencijama možete pogledati na linku: http://ec.europa.eu/regional_policy/cooperation/danube/events_en.htm

"Dunav najjača veza sa Evropom"⁶

Obeležen međunarodni dan Dunava, 29. jun⁷

Dunavska konferencija budućih lidera-za vreme trajanja EXIT festivala, 8-10. jul, Novi Sad

- [Nathalie Verschelde](#), DG Regio
- [Philip Weller](#), ICPDR
- [Ivana Lazic](#), Interact
- [Alexandra Voegl](#), Tina Vienna
- [Andreas Beckmann](#), WWF Danube-Carpathian Initiative
- Stefan August Lütgenau, Foster Europe
- [Peter Langer](#), Network of Danube Cities and Regions

Sastanak na visokom nivou o implementaciji i finansiranju Dunavske strategije, 27. septembar, Beograd

- Structural Funds: Mr Palma Andres (Director, DG Regional Policy)
- Instrument for Pre-Accession: Mr Schumann-Hitzler (Director, DG Enlargement)
- [European Neighborhood Policy Instrument: Marcus Cornaro \(Director, DG AIDCO\)](#)
- [European Investment Bank: Guy Clause \(Director Projects Directorate Convergence and Environment\)](#)
- [KFW Bankengruppe: Roland Siller \(Vice president\)](#)
- Council of Europe Development Bank: Imre Tarafas (Vice president)
- [World bank: Guy Alaerts \(Lead Water Resources Specialist\)](#)⁸

Dunavska strategija Evropske komisije (EK)

Evropska komisija usvojila je 8. decembra 2010. godine tekst Strategije EU za Dunavski region, kao i prateći Akcioni plan. Predstavljanje ovog dokumenta u Republici Srbiji održano je 13. decembra u Golupcu.

Niže je naveden prevod teksta ovog dokumenta.⁹

⁶ Više informacija na Internet adresi www.emins.org

⁷ Više informacija na Internet adresi www.danubeday.org

⁸ http://www.srbija.gov.rs/vesti/dokumenti_sekcija.php?id=126300

⁹ <http://www.srbija-eu.rs/download/Strategija%20EU%20za%20Dunavski%20region.pdf>
<http://www.emins.org/sr/aktivnosti/projekti/dunav/index.html>

EVROPSKA KOMISIJA
Brisel,

COM(2010) 715/4

**SAOPŠTENJE KOMISIJE EVROPSKOM PARLAMENTU, EVROPSKOM SAVETU,
EVROPSKOM SOCIO-EKONOMSKOM KOMITETU I REGIONALNOM KOMITETU**

Strategija Evropske Unije za Dunavski region

{SEC(2010) 1489}

{SEC(2010) 1490}

{SEC(2010) 1491}

SADRŽAJ

1. Uvod
2. Izazovi i mogućnosti.
 - 2.1. Izazovi
 - 2.2. Mogućnosti
3. Odgovor: Akcioni plan
 - 3.1. Povezivanje Dunavskog regiona
 - 3.2. Zaštita životne sredine u dunavskom regionu
 - 3.3. Izgradnja prosperiteta u regionu Dunava
 - 3.4. Jačanje Dunavskog regiona
4. Sprovođenje i upravljanje
5. Veze sa politikom Evropske Unije
6. Zaključak

SAOPŠTENJE KOMISIJE EVROPSKOM PARLAMENTU, EVROPSKOM SAVETU, EVROPSKOM SOCIO-EKONOMSKOM KOMITETU I REGIONALNOM KOMITETU

Strategija Evropske Unije za Dunavski region

1. UVOD

Dunavski region se dramatično promenio. U poslednje vreme dogodila su se dva talasa proširenja Evropske Unije, u 2004. i 2007. godini. "Najinternacionalniji" rečni sliv u svetu sada je većim delom prostor Evropske unije. Sada se otvaraju nove mogućnosti kad su u pitanju izazovi i potencijali ovog prostora, naročito kada su u pitanju naponi u prevazilaženju ekonomskih kriza na održiv način. Socio-ekonomski razvoj, konkurentnost, upravljanje životnom sredinom i efikasnost u korišćenju resursa sada se mogu poboljšati, a sigurnost i transport u regionu modernizovati. Dunav može otvoriti Evropsku Uniju prema njenim bliskim susedima, regionu Crnog Mora, Južnoj Kavkaziji i Centralnoj Aziji. Strategija Evropske Unije za razvoj Dunavskog regiona može doprineti ostvarenju ciljeva Evropske Unije, jačajući osnovnu politiku evropske inicijative, a naročito u kontekstu Evropske strategije do 2020. godine.

Dunavski region je funkcionalno povezan prostor definisan svojim slivom. Tela za saradnju, kao što su Dunavska komisija i Međunarodna komisija za zaštitu reke Dunav, bave se specifičnim pitanjima.

Strategija širi ovaj pristup kako bi se na integrisan način bavila prioritetima. Pre svega geografski, ali ne i isključivo, ona se bavi: Nemačkom (Baden-Virtemberg i Bavarska), Austrijom, Slovačkom Republikom, Češkom Republikom, Mađarskom, Slovenijom, Rumunijom i Bugarskom u okviru EU, kao i Hrvatskom, Srbijom, Bosnom i Hercegovinom, Crnom Gorom, Republikom Moldavijom i Ukrajinom (regija duž Dunava) izvan Evropske Unije. Strategija ostaje otvorena i za druge partnere u Regionu. Budući da se Dunav uliva u Crno more, Strategija bi trebalo da budu koherentna u odnosu na perspektivu Crnog mora. Sa preko sto miliona ljudi, a kao petina površine EU, ova oblast je od vitalnog značaja za Evropu.

U Regionu postoji potreba za povezivanjem ljudi, njihovih ideja i potreba. Saobraćajne veze moraju da budu modernizovane, a pristup Internetu i informatičkim komunikacijama poboljšan. Energija može da bude jeftiniji i sigurniji, zahvaljujući boljim vezama i alternativnim izvorima. Razvoj može da bude u ravnoteži sa zaštitom životne sredine, u okviru pristupa održivog razvoja, a u skladu sa tekovinama pravnih propisa o zaštiti životne sredine koja su primenjive. Zajednički rad je potreban da bi se minimizirali rizici i katastrofe, kao što su poplava, suša i industrijske nezgode. Gradeći se na perspektivama značajnih istraživanja i inovacija, trgovina i preduzeća Regiona mogu da se nađe na čelu kad je u pitanju teritorija Evropske Unije. Disparitet u obrazovanju i zapošljavanju može da se prevaziđe.

Ovo može biti bezbedno i sigurno područje, gde se sukobi, marginalizacije i kriminal tretiraju na odgovarajući način.

Do 2020. svi građani Regiona trebalo bi da imaju bolje izgleda za visoko obrazovanje, zaposlenje i prosperitet u svojim domovinama. Strategija bi trebalo da učini Region pravim regionom 21. veka, sigurnim i pouzdanim, a jednim od najatraktivnijih u Evropi.

Da bi se ovo postiglo, Evropski savet je zahtevao od Evropske komisije da pripremi ovu

Strategiju. Ona sledi principe EU Strategije za region Baltičkog mora, koja se sada sprovodi.

Dunavski zahtevi, na osnovu baltičkog iskustva, naglašavaju integrisani pristup održivom razvoju. Moraju se identifikovati mogućnosti sinergije i komplementarni interesi, na primer dostizanje najsavremenije zelene tehnologije, rad na boljem usklađivanju politike i finansiranja za poboljšanje uticaja na terenu, i prevazilaženje fragmentacije. Komisija, svojim radom u mnogim političkim oblastima, može da olakša ovakav pristup, kako je navedeno u: (1) ovom Saopštenju drugim institucijama EU, i (2) pratećem Akcionom planu.

Komisija snažno veruje da je ključno pitanje postavljanje ciljeva, da se fokusiraju napori i postave prioriteta. Ovi ciljevi trebalo bi da budu dalje razvijeni u saradnji sa zainteresovanim stranama, odmah nakon usvajanja ovog Saopštenja, i završeni pre Evropskog Saveta u junu 2011. godine. Ciljevi će se odnositi na države članice; a države koje nisu članice će se ohrabriti da teže ka ovim ciljevima u svetlu svojih specifičnih okolnosti. Ciljevi će se pažljivo pratiti u kontekstu izvještavanja Komisije.

2. IZAZOVI I MOGUĆNOSTI

2.1. Izazovi

Mobilisana je ekspertiza odgovarajućih servisa Komisije, kao i Evropske investicione banke i drugih regionalnih tela (npr. Savet za regionalnu saradnju). Zainteresovane strane su bile konsultovane preko Internet komunikacija i tokom pet glavnih konferencije. Osnovne poruke bile su: (1) ovo je početna inicijativa da se ojača integracija regiona u Evropsku Uniju, (2) države članice i treće zemalje (uključujući i zemlje kandidate i potencijalne kandidate) se obavezuju na najvišem političkom nivou, (3) Komisija je ključ u olakšavanju procesa, (4) postojeći resursi mogu da budu mnogo bolje iskorišćeni za ciljeve Strategije i (5) Strategija mora da rezultira vidljivim, konkretnim poboljšanjima za Region i njegove ljude.

Istorijski gledano, Dunavski region je bio posebno pogođen burnim događajima, sa mnogo sukoba, kretanja stanovništva i nedemokratskim režimima. Međutim, pad Gvozdene zavese i proširenje EU pružaju priliku za bolju budućnost. To znači i mogućnost da se bavimo velikim izazovima, a to su posebno:

– **Mobilnost:** reka Dunav je sama po sebi glavna Transevropska saobraćajna mreža (TNTT).

Međutim, ona se koristi daleko ispod svog punog kapaciteta. Teretni prevoze na Dunavu je samo 10% do 20% prevoza na Rajni. Budući da rečni saobraćaj ima veliki značaj u odnosu na životnu sredinu i povećanje efikasnosti, njegov potencijal se mora iskoristiti na održiv način. Postoji posebna potreba za većim brojem modaliteta, boljim povezivanjem sa drugim slivovima, modernizovanjem i proširenjem infrastrukture saobraćajnih čvorova, kao što su kontinentalne luke.

– **Energija:** U relativnom smislu cene u Regionu su visoke. Usitnjeno tržište dovodi do većih troškova i smanjenje konkurencije. Oslanjanje na premalo eksternih dobavljača povećava osetljivost, o čemu svedoče periodične zimske krize. Veća raznovrsnost u snabdevanju kroz međusobne veze i pravo regionalno tržište povećaće i energetske bezbednost. Poboljšanje

efikasnosti, uključujući i uštedu energije i više obnovljivih izvora energije, od ključnog su značaja.

– **Životna sredina:** Dunavski region je veliki međunarodni hidrološki basen i ekološki koridor. Ovo zahteva i regionalni pristup očuvanju prirode, prostornom planiranju i upravljanju vodama. Zagađenje ne poznaje nacionalne granice. Veliki problemi, kao što su neobrađivanje otpadnih voda i neadekvatno đubrenje i iskorišćavanje zemljišta, čine Dunav veoma zagađenim. Uticaji saobraćajnih veza, razvoja turizma i novih energetskih objekata na životnu sredinu moraju se takođe uzeti u obzir.

– **Rizici:** Velike poplave, suše i industrijska zagađenja događaju se suviše često. Prevencija, spremnost i efikasnija reakcija zahtevaju visok stepen saradnje i razmene informacija.

– **Socio-ekonomski:** U Regionu ima veoma visokih dispariteta. On obuhvata neke od najuspešnijih, ali i neke od najsiromašnijih regiona u Evropskoj Uniji. Konkretno, uglavnom nema dovoljno kontakata i saradnje, i finansijski i institucionalno. Preduzeća ne koriste u dovoljnoj meri međunarodnu dimenziju kad je u pitanju marketing, inovacije i istraživanja. Procenat visokoobrazovanih ljudi u regionu Dunava je niži od proseka EU, opet uz izražene podele. Oni najbolji često napuštaju Region.

– **Bezbednost, ozbiljan i organizovani kriminal:** Značajni problemi i dalje postoje. Trgovina ljudima i krijumčarenje roba poseban su problem u jednom broju zemalja.

Korupcija podriiva poverenje javnosti i otežava razvoj.

Ovim izazovima se najbolje prilazi zajedno, identifikovanjem prioriteta, dogovorom i zajedničkim sprovođenjem akcija. Na primer, stručnjaci za razvoj i stručnjaci za zaštitu prirode moraju naći inovativna rešenja, rešavajući zajedno najteža pitanja za dobrobit celog Regiona.

2.2. Mogućnosti

Dunavski region ima i mnogo mogućnosti. Ona ima mnogo oblasti izuzetne prirodne lepote.

Ona ima bogatu istoriju, nasleđe i kulturu. Postoji ogroman razvojni potencijal, posebno u zemljama koje su najviše pogođene tranzicijom od 1989. godine. Postoje kreativne ideje i kvalitetna radna snaga. Na primer:

– Region je mesto na kome se Evropa otvara prema istoku. Postojeće **transportne i trgovinske veze** moraju biti razvijenije (npr. TRACECA saobraćajnom mrežom Evropska Unija je preko Crnog mora povezana sa regionom Kavkaza i Centralne Azije);

– Region ima **solidan obrazovni sistem**, sa dosta univerziteta. Ipak, kvalitet varira.

Obrazovanje i obuka moraju se profilisati u odnosu na potrebe tržišta rada, a mobilnost studenata unutar Regiona motivisana;

– Region ima **upečatljivu kulturnu, etničku i prirodnu raznolikost**. Tu su globalni gradovi i baštine, uključujući i to da Dunav ima više prestonica nego bilo koja reka u svetu.

Ovo zahteva modernu turističku ponudu i infrastrukturu, tako da i gost i domaćini mogu da profitiraju;

- Region može **bolje da iskoristi obnovljive izvore energije**, bilo voda, biomasa, vetra ili izvora toplotne energije. Tu je i veliki prostor za **energetsku efikasnost**, od boljeg upravljanja zahtevima energije, do modernizacija zgrada i logistike. Ove aktivnosti bi dovele do prelaska na privredu sa niskom emisijom ugljenika;
- Region karakterišu velika **prirodna bogatstva**: izuzetna flora i fauna, dragoceni vodni resursi i izuzetni prizori (na primer delta Dunava, Karpati, itd.). Ova bogatstva trebalo bi zaštititi i restaurirati na održiv način.

Da bi se većina ovih mogućnosti iskoristila potrebna je veća saradnja, planiranje i zajednička ulaganja, kao i razvoj ključnih veza u Regionu.

3. ODGOVOR: AKCIONI PLAN

Iz navedenih razloga, integrisani odgovor je srž predložene Strategije. Ovim se naglašava: Bolja i inteligentnija povezanost u cilju mobilnosti, trgovine i energetike; dejstvo na upravljanju životnom sredinom i rizicima; saradnje u oblasti bezbednosti. Od koristi je i zajednički rad na inovacijama, u turizmu, informacionom društvu, institucionalnim kapacitetima, kao i rad sa marginalizovanim zajednicama.

Strategija predlaže Akcioni plan za koji je potrebna snažna podrška zemalja kao zainteresovanih strana. Komisija će redovno nadgledati napredak programa. Kao rezultat toga, akcije i projekti će biti menjani i prilagođavani novim okolnostima ili odlagani kao završeni, što će omogućavati progresiju plana. Naglasak na integrisanom, teritorijalno zasnovanom pristupu. Dobre veze između urbanih i ruralnih područja, fer pristup infrastrukturi i uslugama, kao i uravnoteženi uslovi života, promovisaće teritorijalnu koheziju, sada kao eksplicitan cilj Evropske Unije.

U konsultacijama su identifikovani mnogi predlozi za akciju. Komisija je, u saradnji sa državama članicama, regionima i drugim zainteresovanim stranama, izabrala one predloge koji:

- Pokazuju neposredne i vidljive prednosti za ljude u Regionu;
- Imaju uticaj na makro-regiona (ili njegov značajan deo). Projekti treba da promoviše održivi razvoj i pokrivaju nekoliko regiona i zemalja;
- Koherentni su i uzajamno povezani, stvarajući rešenja u obostranu korist;
- Realni su (tehnički izvodljivi, uz kredibilno finansiranje).

Projekti predstavljaju promotivne primere. Oni služe da ilustruju, a ne da odrede prioritete.

Mnoge druge aktivnosti su predložene - Akcioni plan je indikativni okvir, koji se razvija kako rad napreduje.

Četiri stuba podržavaju glavna pitanja. Svaki obuhvata prioritete oblasti, različite oblasti delovanja. To su:

(1) Povezivanje Dunavskog regiona

- Unapređivanje mobilnosti i kombinatnosti
 - (a) Unutrašnjim plovnim putevima
 - (b) Drumskim, železničkim i vazdušnim vezama
- Podsticanje održive energije
- Promovisanje kulture i turizma, kontakata među ljudima

(2) Zaštita životne sredine Dunavskog regiona

- Restauracija i održavanje kvaliteta voda

- Upravljanje rizicima životne sredine
- Zaštita bioloških vrsta, pejzaža i kvaliteta vazduha i zemljišta

(3) Izgradnja prosperiteta u Dunavskom regionu

- Razvoj društva znanja kroz naučna istraživanja, obrazovanje i informacione tehnologije
- Podrška konkurentnosti preduzeća, uključujući i razvoj klastera
- Ulaganje u ljude i veštine

(4) Jačanje Dunavskog regiona

- Jačanje institucionalnih kapaciteta i saradnje
- Zajednički rad na promovisanju bezbednosti i borbe protiv organizovanog i ozbiljnog kriminala

3.1. Povezivanje Dunavskog regiona

Dobre veze su ključni faktor za region Dunava, bilo interno ili sa ostalim evropskim i svetskim regijama. Nijedan deo ne treba da ostane periferan. Saobraćajna i energetska infrastruktura ima mnogo propusta i nedostatka, zbog nedovoljnog kapaciteta, kvaliteta ili slabog održavanja. Bolje veze među ljudima su takođe potrebne, posebno kroz kulturu i turizam.

Efektivna poboljšanja traže koordinirano planiranje, finansiranje i implementaciju. Neuspeh tržišta zbog eksternih faktora upadljivo se ogleda u nedostatku investicija izvan državnih granica. Veliki projekti treba da budu identifikovani i sprovedeni održivo i efikasno, uz deljenje i troškova i koristi. Što je više korisnika, efikasnije postaju investicija, uz značajan ekonomski obim.

Glavna pitanja

Transport

Sliv reke ima mnogo potencijala za održivu kontinentalnu plovidbu, a sama reka ima centralno mesto. To zahteva unapređenje u upravljanju, dostupnosti opreme i kvalifikovanog kadra. Fizički kapacitet Dunava i njegovih pritoka treba povećati, a postojeće prepreke ukloniti, kako bi se obezbedio pravilan nivo plovnosti, implementacijom NAIADES programa i poštujući ekološke zakone, a na osnovu "Zajedničke izjave o unutrašnjoj plovidbi i održivosti životne sredine u slivu reke Dunav ". Inovativna tehnologija treba da bude podržana, u skladu sa potrebama tržišta. Bolja obuka i razvoja karijere trebalo bi da prevaziđu nedostatak mlađih kadrova (mornara, kapetana, itd.)

Drumska, železnička i vazдушna infrastruktura često je neefikasna ili jednostavno nedostaje, naročito kad su u pitanju prekogranične veze. Implementacija TEN-T prioritarnih projekata i železnički koridori prema Uredbi (EC) br 913/2010 moraju se izvesti na vreme. Budući Sporazum o transportnoj zajednici obezbeđuje bolju integraciju Zapadnog Balkana.

Multimodalnost i interoperativnost, kroz istraživanje potencijala reke kao ključnog elementa u savremenoj logistici, od presudnog su značaja. Potrebne su takođe i veze između severa i juga.

Dunavski Funkcionalni vazdušnog blok (FAB) je od suštinskog značaja za upravljanje letovima, kao i za unapređenje regionalnih aerodromskih kapaciteta.

Energetske periodične krize naglašavaju ranjivost regiona. Kvalitet infrastrukture, sigurnost snabdevanja, organizovanost tržišta, neodrživi zahtevi, energetska efikasnost i korišćenje obnovljivih izvora energije su često problematični. Modernizacija i proširenje energetske mreže,

naročito u pogledu interkonekcija, kroz realizaciju Programa za evropsku energetska oporavak i jačanje TEN-E mreža od suštinskog je značaja. Potrebno je da postoji razmena iskustava, posebno u oblasti "pametnih mreža", "pametnih gradova" i eko-inovacija.

Kultura i turizam uz zajedničku istoriju i tradiciju, kulturu i umetnosti koje odražavaju različitosti zajednica u regionu, kao i izuzetna prirodna baština, region je atraktivna imovina. Delta Dunava je objekat svetske baštine koji nudi sportske i druge rekreativne mogućnosti. Samo zajednički i održiv pristup poboljšanju i publikovanju ovih potencijala trebalo bi da učini Dunavski region evropskim i svetskim brendom.

Ciljevi, na primer, mogu biti:

- Povećanje kargo transporta na reci za 20% do 2020. godine u odnosu na 2010. godinu;
- Uklanjanje postojećih uskih grla na plovidbi rekom kako bi se prilagodili tipu VIb plovidbe tokom čitave godine, zaključno sa 2015. godinom¹⁰;
- Smanjenje vremena putovanja sa ciljem povećanja konkurentnosti železničkih putnih pravaca između glavnih gradova;
- Implementacija 4 koridora železničkog prevoza kroz Dunavski region, kao što je planirano u roku od 3 ili 5 godina;
- Razvoj efikasnih multimodalnih terminala na Dunavskim lukama za povezivanje unutrašnjih plovni puteva sa železničkom i drumskom saobraćajem do 2020. godine;
- Postizanje nacionalnih ciljeva na osnovu evropskih ciljeva u oblasti klimatskih promena i energije do 2020. godine.

3.2. Zaštita životne sredine u Dunavskom regionu

Resursi životne sredine dele se između država i prevazilaze nacionalne interese. Ovo se posebno odnosi na Dunavski region koji obuhvata planinske oblasti kao što su Karpati, Balkan i deo Alpa. Ova regija takođe ima bogatu i jedinstvenu floru i faunu, vodenu i kopnenu, uključujući i nekoliko mesta u Evropi koja su dom za pelikane, vukove, medvede i risove. Ta mesta su pod sve većim pritiskom ljudskih aktivnosti. Saradnja je od ključne važnosti, inače ono dobro učinjeno na jednom mestu biva anulirano zanemarivanjem drugih mesta. Postojeće strukture za saradnju treba da budu ojačane.

Glavna pitanja

Voda

Region je "najinternacionalniji" rečni sliv na svetu, sa mnogo značajnih pritoka, jezerima i stajaćim vodama. U centru pažnje je očuvanje dobrog kvaliteta vode, kao što se zahteva Okvirnim direktivama o vodama. Potrebno je održivo upravljanje vodama, tako da se zajedničkim naporima smanje zagađenja od organskih, prehrambenih ili opasnih materija.

Plan upravljanja slivom reke Dunav usvojen od strane dunavskih država 2009.godine postavlja konkretne ciljeve i mere, kao osnovu na kojoj se dalje gradi.

Rizici

¹⁰ The international classification of European Inland Waterways (UNECE/TRANS/120/Rev.4, p. 28/29) in the European Agreement on Main Inland Waterways of International Importance AGN)

Stanovnici regiona moraju biti zaštićeni od katastrofa, kao što su poplave i industrijski incidenti koji imaju značajan transnacionalni negativan uticaj - kao što je nedavno pretrpljen u 2010. Stanovništvo treba zaštititi preventivnim merama i merama za upravljanje katastrofama koje treba zajednički da se sprovede, kao što, na primer, nalažu Direktive o poplavama, Seveso inicijentu, rudarskom otpadu i ekološkoj odgovornosti. Izolovane aktivnosti koje se preduzimaju samo pomeraju problem i stvaraju teškoće susednim regionima. Povećana učestalost suša je takođe problem, kao što je prilagođavanje klimatskim promenama.

Regionalna saradnja mora da podrži Zelenu infrastrukturu, dugoročnu primenu, rešenja zasnovana na ekosistemima, kao i učenje iz prethodnih događaja.

Biološka raznovrsnost, zemljišta

Gubitak prirodnih staništa vrši pritisak na faunu i floru i utiče na ukupan kvalitet zdravlja životne sredine. Fragmentacija ekosistema, intenziviranje korišćenje zemljišta i urbano širenje su glavni pritisci. Ciljevi Evropske Unije do 2020. godine vezani za biološku raznovrsnost morju biti ispunjeni, zaustavljanjem gubljenja bioloških vrsta i ekosistema, kao i vraćanjem funkcija ekosistema i ponovnog uspostavljanja veza sa staništima. Ciljevi u oblasti zaštite prirode, kao u programu Natura 2000, mogu se postići samo uz uvažavanje ekoloških zahteva celog regiona. Što se tiče problema zemljišta, erozije obradivih površina i zagađenja voda, zajedno sa kontaminiranjem lokacija i odlaganjivanjem otpada, svi su obrađeni u Strategiji.

Kao primer, ciljevi mogu biti:

- Postizanje ekoloških ciljeva navedenih u Plana upravljanja slivom reke Dunav;
- Smanjenje nivoa hranljivih materija u Dunav da bi se omogućio oporavak ekosistema Crnog mora uslovima sličnim onima iz 1960. godine;
- Dovršiti i usvojiti Plana upravljanja deltom do 2013. godine;
- Sprovesti planove upravljanja rizikom od poplava širom reke Dunav do 2015. godine po "Direktivama o poplavama", da bi se značajno smanjio rizik od poplava do 2021. godine, uzimajući takođe u obzir potencijalne uticaje klimatskih promena;
- Sačiniti efikasne planove upravljanja za sva područja programa Natura 2000;
- Osigurati održavanje dunavskih jesetarskih vrsta i druge autohtone vrste riba do 2020. godine, u borbi protiv invazivnih vrsta;
- Do 2020. godine smanjiti za 25% oblasti pod uticajem erozije tla koje prelazi 10 tona po hektaru.

3.3. Izgradnja prosperiteta u Dunavskoj regiji

Regija obuhvata krajnosti EU u ekonomskom i socijalnom smislu. Od svojih najkonkurentnijih do svojih najsiromašnijih regiona, od visoko kvalifikovanih do najmanje obrazovanih, od najvišeg do najnižeg životnog standarda, razlike su zapanjujuće. Strategija jačanja Evrope 2020.godine, koji nudi priliku za uklapanje bogatstva kapitala i radno bogatih i tehnološki naprednih, sa tržištima sa očekivanjima, posebno kroz proširivanje društva znanja i sa odlučnim pristupom. Marginalizovane zajednice (posebno Roma, od kojih većina živi u regionu) trebalo bi da imaju posebne koristi.

Glavna pitanja

Obrazovanje i veštine

Ulaganje u ljude je potrebno da bi region mogao da održivo napreduje i raste, dajući prioritet znanju i inkluziji. Nadovezujući se na uspehe delova regiona, otvoriće se pristup za dalje obrazovanje, i modernizaciju obrazovanje i socijalne podrške.

Istraživanja i inovacije

Ciljane podrške istraživačkoj infrastrukturi će podstaći izvrsnost i produbiti umrežavanje nosioca znanja, preduzeća i kreatora politike. Regiona moraju se koristiti nacionalne i regionalne fondove bolje, i potpuno iskoristi evropski istraživački prostor. Postojeći bilateralni sporazumi treba da dovedu do multilateralnih saradnji. Regije u razvoju nizvodno mogu imati koristi od vodećih, inovativnih regija koji se nalaze uzvodo.

Preduzeća

U ovoj oblasti mogu se naći regije najviših performansi u Evropi. Ostali daleko zaostaju. Oni moraju da steknu koristi kroz bolju vezu sa institucijama koje podržavaju inovativnost i poslovanje. Klasteri i veze između centara, vezuju ih u postojeće obrazovne i istraživačke mreže, produbljujući ovu konkurentnost uzvodnih preduzeća na čitav region.

Zapošljavanje

Viši nivo zaposlenosti je od ključnog značaja. Ljudima treba otvoriti prilike za posao tamo gde žive. Njima takođe treba mobilnost. Regija treba da ponudi budućnost napametnijima i najpreduzumljivijima, kroz jače saradnje u oblasti politike, mera i razmene informacija.

Marginalizovane zajednice

Jedna trećina stanovništva EU je u opasnosti od siromaštva, mnogi od njih iz marginalizovanih grupa, živi u toj oblasti. Romske zajednice, od kojih 80% živi u Regionu, posebno pate od socijalne i ekonomske isključenosti, prostorne segregacije i imaju životne uslove ispod standardnih. Napori da se prevaziđu ovi problemi imaju efekte širom EU, ali uzrocima se najpre treba pozabaviti u Regionu.

Kao primer, ciljevi mogu biti:

- Investiranje 3% BDP u istraživanje i razvoj do 2020. godine;
- Širokopoljasi pristup za sve EU građane u Regionu do 2013;
- Povećanje broja patenata dobijenih u Regionu za 50%;
- Povećanje udela stanovništva EU od 30 do 34 godine sa visokim ili ekvivalentnim obrazovanjem za 40% do 2020. godine.

3.4. Jačanje Dunavskog regiona

Dramatične promene od 1989 transformilase su društvo. Potrebna je posebna pažnja, jer Dunavski region obuhvata države članice EU, koje su se pridružile u različitim trenucima, kao i zemlje koje apliciraju za članstvo u EU, kao i treće zemlje. Većina njih suočava se sa sličnim problemima, ali i sa različitim resursima koji su im na raspolaganju. Efektivni odgovori na zajedničke izazove bezbednosti i borbi protiv teškog i organizovanog kriminala zahtevaju koordinaciju na svim nivoima. Razmena dobre administrativne prakse je važna, da bi se Region učinio bezbednijim i sigurnijim, i da bi se učvrstila njegova integraciju u EU.

Glavna pitanja

Institucionalni kapaciteti i saradnja

Strukture i kapaciteti privatnog i javnog sektora za donošenja odluka treba da se poboljšaju, uključujući i dobro planiranje i međunarodnu saradnju, podržani makro-regionalnim pristupom. Optimalno korišćenje resursa je od suštinske važnosti.

Sigurnost

Korupcija, organizovani i težak kriminal, od sve većeg su značaja. Pitanja kao što su krijumčarenje robe, trgovine ljudima, kao i prekogranična crna tržišta, zahtevati jačanje vladavine prava, i unutar i preko državnih jurisdikcija. Bezbednosni podaci moraju se bolje deliti i preduzimati efikasnije zajedničke akcije.

Kao primer, ciljevi mogu biti:

- Uspostavljanje merila za e-vladu i smanjenje prekomerne birokratije do 2012. godine;
- Maksimalno 4 nedelje za dozvole za rad i registraciju firmi do 2015. godine;
- Efikasna razmena informacija između relevantnih aktera za primenu zakona do 2015. godine, sa ciljem poboljšanja sigurnosti i borbi protiv teškog i organizovanog kriminala u 14 zemalja;
- Efikasna saradnja između relevantnih aktera sprovođenja zakona do 2015. godine.

4. SPROVOĐENJE I UPRAVLJANJE

Da bi se pozabavili ovim pitanjima potrebna nam je dobra osnova za zajednički rad.

• Održiv okvir za saradnju

Strategija teži da na najbolji način iskoristiti ono što je dostupno, usklađivanjem napora, posebno političkih i napora za finansiranje. Radi se o komplementarnim aktivnostima. Svi akteri moraju da preuzmu odgovornost. U tom smislu, Deklaracija Samita na Dunavu iz Bukurešta donela je važne obaveze. Komisija može da pomogne tako što će olakšati i podržavati aktivnosti, ali potrebno je obavezivanje i praktično uključivanje svih organa vlasti, na nacionalnom, regionalnom i ostalim nivoima. Radeći zajedno sa međunarodnim i međudržavnim organizacijama širom Regiona ohrabriće sinergiju i izbeći dupliranje. Ojačana teritorijalna dimenzija omogućiće integrisan pristup, i pospešiti koordinacija sektoralnih politika. Mora postojati apsolutna fokusiranost na rezultate.

• Koordinacija

Potrebno je nekoliko mera.

Komisija će biti odgovorna za koordinaciju na političkom nivou, uz pomoć "Grupe na visokom nivou" sastavljene od svih država članica. Države koje nisu članice trebalo bi da budu pozvane u Grupu na odgovarajući način.

Komisija će konsultovati Grupu o izmenama Strategije i Akcionog plana, izveštaja i nadzora.

Grupa se bavi politikom orijentacije i prioritetima.

Koordinacija svake od Oblasti prioriteta zadatak je država članica (zajedno sa državama koje nisu članice i regionima, osim kada su u pitanju teme kojima se bavi EU na državnom nivou, kao što su bezbednost, težak i organizovani kriminal), u konsultaciji sa Komisijom i relevantnim agencijama EU i regionalnim telima. "Koordinatori oblast prioriteta" koji širom Regiona mogu demonstrirati posvećenost, prihvatanje i stručnost, obezbeđuju sprovođenje (na primer dogovore o planiranju, ciljeve, indikatore i vremenski raspored, kao i obezbeđivanjem širokih kontakata između promotera projekta, programa i izvora finansiranja, pružanjem tehničke pomoć i saveta). Ovaj rad će biti trans-nacionalan, međusektorski i međuinstitucionalan.

Mreža Nacionalnih kontakata asistira u njenom radu. Ljudi koji rade kao

Nacionalni kontakt obezbeđuju koordinaciju u svojim zemljama, identifikuju relevantne kontakte i, što je najvažnije, unapređuju praktične aspekte rada.

• **Sprovođenje**

Sprovođenje akcija odgovornosti svih, na državnom, regionalnom, gradskom i lokalnom nivou. Akcije (koja definišu ciljeve koji treba da budu postignuti) moraju da budu transformisane u konkretne projekte (koji su detaljni i zahtevaju vođenje projekata, vremenski okvir i finansiranje). Ono bi trebalo da se podrže u podnošenju predloga projekata, uz poštovanje autonomije u donošenja programskih odluka.

• **Finansiranje**

Strategija se sprovodi mobilizacijom i usklađivanjem postojećih finansijskih sredstava sa svojim ciljevima, kada je to potrebno i u skladu sa opštim okvirima. Zaista, mnogo toga je već dostupno preko brojnih programa EU (na primer 100 milijardi evra iz Strukturnih fondova 2007. - 2013. godine, kao i značajni IPA i ENPI fondovi). Procedura selekcije projekata može se modifikovati da bi se postigli dogovoreni ciljevi. Tu su i druga sredstva, kao što je Zapadno balkanski investicioni okvir, kao i međunarodne finansijske institucije (na primer EIB: 30 milijardi evra 2007. - 2009., kroz njihovu podršku plovosti i prečišćavanju). Pažnju treba usmeriti na spajanje donacija i kredita. Postoje nacionalni, regionalni i lokalni resursi. Zaista, pristup fondovima i kombinovanje, naročito iz javnih i privatnih izvora od ključnog je značaja.

• **Izveštavanje i evaluacija**

Izveštavanje i evaluaciju vrši Komisija, u saradnji sa Koordinatorima prioritetnih oblasti i drugim zainteresovanim stranama. Koordinatori će identifikovati progres koji se odnose na poboljšanja postignutih aktivnosti na projekatima, stepen ispunjenja ciljeva, a i redovno će informisati o svom radu. Na osnovu toga, Komisija izrađuje izvještaje koji ukazuju na napredak Akcionog plana. Komisija takođe organizuje Godišnji forum, kako bi razgovarali o radu, konsultovali se u vezi revidiranih aktivnosti i razvili nove pristupe. Učesnici su zemlje, institucije EU, kao i zainteresovane strane (naročito među-državni organi, privatni sektor i građansko društvo).

• **Nema novih EU fondova, nema nove EU regulative, nema novih EU struktura**

Komisija priprema strategiju shvatajući da to ne implicira nikakav poseban tretman za Region, u budžetu ili u pravnom smislu. Konkretno:

- (1) Strategija ne obezbeđuje nove fondove EU. Moglo bi biti i dodatnih međunarodnih, nacionalnih, regionalnih ili privatnih fondova, mada se insistira na boljem korišćenju postojećih sredstava;
- (2) Strategija ne zahteva promene u propisima EU, budući da EU uređuje EU27, a ne samo makro-region. Ako postoji saglasnost, može biti promene na nacionalnom ili drugim nivoima, u skladu sa specifičnim ciljevima;
- (3) Strategija ne stvara dodatne strukture. Sprovodi se preko postojećih tela, čija komplementarnost mora da bude maksimizirana. Nije predviđen nikakav opšti uticaj na resurse Komisije.

5. VEZE SA POLITIKOM EU

Da bi se ojačala integraciju celog Regiona, Strategija ima za cilj jačanje politike EU i primene prava u ovoj oblasti. On pruža političku podršku trenutnim inicijativama i podiže njihovu jasnost. Konkretno, neke aktivnosti u okviru postojećih organa deo su Akcionog plana.

Pored toga, "Evropa 2020" je ključ angažovanja EU na poslovima i održivom, inkluzivnom rastu, koji će Strategija konsolidovati. Ona ima pet naslovnih ciljeva. To su: promovisanje zapošljavanja, poboljšanje uslova za inovacije, istraživanja i razvoj; odgovor na klimatske promene i ciljeve vezane za energiju, poboljšanje nivoa obrazovanja i unapređenju socijalne inkluzije, posebno kroz smanjenje siromaštva, i rešavanje izazova starenja.

Strategija ojačava sve ovo svojom vizijom za Region Dunava u 2020. godini. On podržava održivi rast, sa ciljem da smanji potrošnju energije, poveća korišćenja obnovljivih izvora energije, modernizuje sektoru saobraćaja čineći ga ekološki prihvatljivim i efikasnijim, i promoviše "zeleni" turizam. Ona pomaže u uklanjanju uskih grla internih tržišta i poboljšava poslovno okruženje.

Doslednost u odnosu na zakonodavstvo i politiku Evropsku uniju je srž Strategije. Ona se bavi prazninama u implementaciji i praktičnim ili organizacionim poteškoćama koje dovode do toga da rezultati izostanu. Ona podržava bolju primenu obaveza iz zakona EU, posebno u odnosu na jedinstveno tržište i životnu okolinu. Ona takođe doprinosi politici u oblasti transporta (TEN-T trenutno u procesu revizije, kao i buduće transportni propisi zemalja), energetske mreže (TEN-E), strategiji za jedinstveno tržište (Zakon o jedinstvenom tržištu) i Digitalnoj agendi. Ciljevi i strategija EU u odnosu na biološku raznovrsnost posle 2010. godine, sa vizijom 2050. i ciljevima 2020., takođe su ojačani.

Kao kapija ka susedima u Evropi i dalje ka Aziji, Region je od ključnog značaja u pružanju podrške spoljnoj politici EU, u skladu sa "Evropskom politikom susedstva" i regionalnim inicijativama (kao što je Istočno partnerstvo).

6. ZAKLJUČAK

Strategija daje održivi okvir za politiku integracije i koherentni razvoj Dunavskog regiona. Ona postavlja prioritete aktivnosti tako da napravi region EU za 21. vek. Ona će biti praćena sa dovoljno informacija i publicitetom koji će obezbediti da njeni ciljevi budu široko poznati. Komisija stoga poziva Savet da razmotri i odobri ovo Saopštenje i prateći Akcioni plan.

O strategiji EU

Evropska komisija je u junu 2009. godine dobila mandat od Saveta EU za izradu zajedničke sveobuhvatne strategije za zemlje dunavskog sliva. Posle dužih priprema i niza skupova i konferencija na kojima je sa svojim konkretnim predlozima aktivno učestvovala i Republika Srbija, 8. decembra 2010, Evropska komisija usvojila je završni dokument Strategije i uputila ga na usvajanje Savetu ministara EU.

Uz dokument je usvojen i Akcioni plan o sprovođenju Strategije. Najzad, 24. juna 2011. Savet EU doneo je zaključak u kome je pozvao sve aktere da se aktivno uključe u sprovođenje Strategije, čime je proces usvajanja Strategije i formalno okončan. Doprinos Srbije ogleda se i u činjenici da je ona jedan od koordinatora, i to za dve oblasti Strategije – nauku i transport (osim vodenog).

Istraživanje uradila:

Stojanka Zarić-Vujičić
istraživač